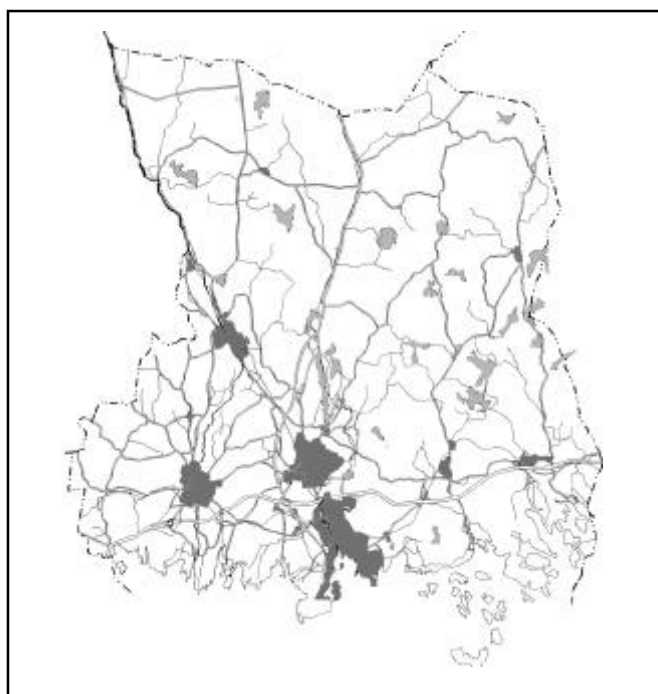

Lokalt utvecklingsarbete på Karlshamns landsbygd - en utvärdering

**av
Carolin Alvesund**

Lokalt utvecklingsarbete på Karlshamns landsbygd - en utvärdering

av Carolin Alvesund

ISSN 1103-1581

ISRN HK/R-RES—98/2—SE

Utvärderingen har finansierats av länsstyrelsen i Blekinge län.

Copyright © 1998 Carolin Alvesund

Tryckt av Psilander Grafiska, Karlskrona 1998

Förord

Denna rapport är en utvärdering av det lokala utvecklingsarbete på Karlshamns landsbygd, som har pågått från hösten 1995 till hösten 1997. Utvecklingsarbetet har ingått i Sydlänsprojektet, en gemensam satsning i Sveriges sju sydligaste län. Arbetet med utvärderingen startade under hösten 1996 och har genomförts av Institutionen för fysisk planering och byggt teknik vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby. Utvärderingen har finansierats av länsstyrelsen i Blekinge län.

Jag vill rikta ett stort tack till alla i Forneboda, Elleholm, Ihre och Åryd som välvilligt ställt upp på intervjuer och samtal. Jag vill också tacka Bernt Ibertsson, Staffan Olsson och Rolf Dahlström i Karlshamns kommun som generöst delat med sig av sin kunskap och sina åsikter om projektet om Karlshamns landsbygd.

Sist men inte minst vill jag tacka Eva Öresjö, Institutionen för fysisk planering och byggt teknik och Tommy Birgersson, Boverket, som gett mig tips och stöd i arbetet.

Karlskrona, december 1997

Carolin Alvesund

Innehållsförteckning

FÖRORD	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
1. INLEDNING	3
1.1 LOKALT UTVECKLINGSARBETE	3
1.2 KARLSHAMNS LANDSBYGD	3
1.3 SYFTE.....	5
1.4 METOD.....	5
1.4.1 Deltagande vid möten i Karlshamn.	5
1.4.2 Intervjuer och samtal med lokalt aktiva och kommunens tjänstemän och politiker.	6
1.4.3 Studier av dokument framtagna av lokalt aktiva eller kommunen.....	7
2. UTVECKLINGSARBETET	7
2.1 MÅL/DELMÅL	7
2.2 TIDSMÄSSIGT FÖRLOPP	9
2.3 FINANSIERING.....	11
2.4 INITIATIVTAGARE.....	11
2.5 SAMVERKANDE PARTER.....	12
2.6 ARBETSMETODER	12
3. ANALYS	15
3.1 SAMSPELET MELLAN LOKALA OCH KOMMUNALA AKTÖRER.....	15
3.2 HUR LOKALA INITIATIV TILL UTVECKLING HAR FÅTT STÖD MED KOMMUNAL PLANERING	17
3.3 HUR MEDBORGARINFLYTANDET KOMMER TILL UTTRYCK	17
3.4 SAMVERKAN INOM KOMMUNEN.....	19
3.5 SAMVERKAN INOM DE LOKALA GRUPPERNA.....	19
3.6 SAMVERKAN MELLAN DE LOKALA GRUPPERNA	19
3.7 NYA FORMER FÖR PLANERING.....	20
4. DISKUSSION	20
LITTERATURLISTA	23
BILAGA.....	25

---

1. Inledning

1.1 Lokalt utvecklingsarbete

Karlshamns kommun har mellan 1992 och -94 arbetat med lokalt utvecklingsarbete på landsbygden i projektet Aktion Skogs- och Mellanbygd. Man arbetade i ett gränsprojekt där Karlshamns, Ronnebys och Tingsryds kommuner samarbetade med lokala utvecklingsgrupper samt länsstyrelserna i Kronobergs- och Blekinge län. Lokala utvecklingsgrupper i Ringamåla- och Halasjöbygden gjorde en plan över bygdens framtid, som de 1994 överlämnade till kommunstyrelsen. Arbetet i Ringamåla och Halasjö utgör förebild för det nu aktuella utvecklingsarbetet på Karlshamns landsbygd.

Karlshamns kommun representerar Blekinge län i Sydlänsprojektet, en gemensam satsning i Sveriges sju sydligaste län - Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Kristianstad, Malmöhus¹ Blekinge och Halland. Försöksverksamhet skall bedrivas i syfte att använda nya former för planering och plangenomförande med inriktning på medborgarinflytande och god samordning mellan olika samhällssektorer. Karlshamns projekt omfattar hela landsbygden. Arbetet skall resultera i kunskapsunderlag för översiktsplanering och ett "Landsbygdsprogram" för hela kommunen.

Denna rapport är en utvärdering av det lokala utvecklingsarbete på Karlshamns landsbygd, som har pågått från hösten 1995 till hösten 1997.

1.2 Karlshamns landsbygd

Totalt har Karlshamns kommun 31 239 invånare (1996). Av dem bor drygt 6 000 på landsbygden. Karlshamns kommun består av sju församlingar, Asarum, Elleholm, Hällaryd, Karlshamn, Mörrum, Ringamåla och Åryd. Karlshamns församling består främst av centralorten och ingår därför inte i projektet. Lokala grupper i projektet om Karlshamns landsbygd har bildats i

- Elleholm
- Forneboda, Mörrums församling
- Ihre, Ringamåla församling
- Åryd
- Den östra kommundelen (öster om Mieån).

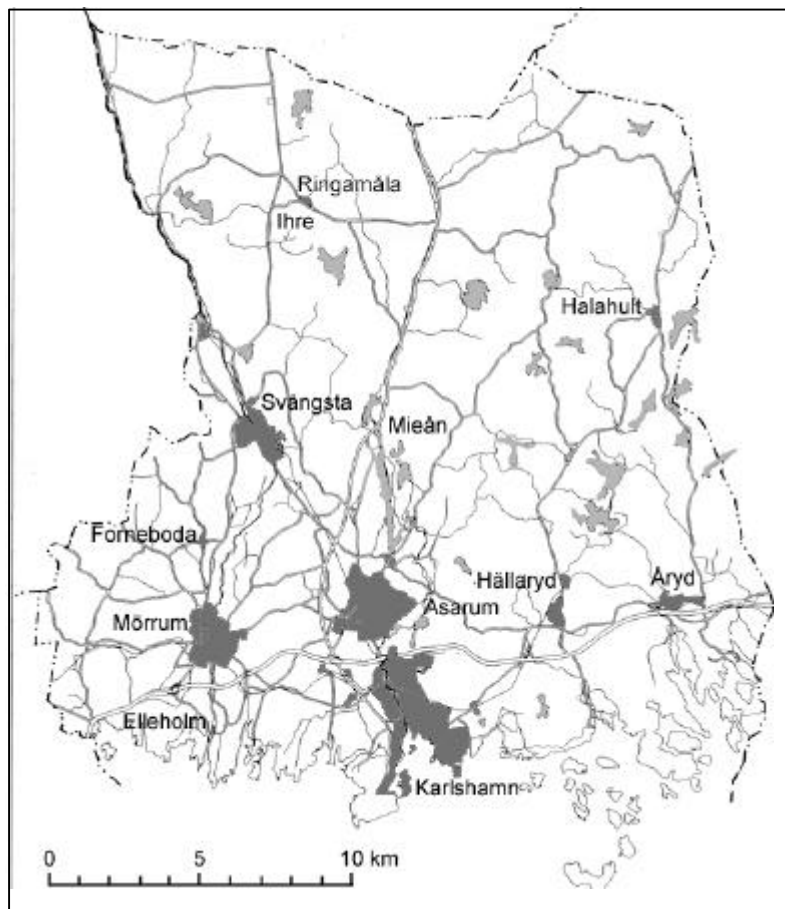
<i>Elleholm</i>	<i>Forneboda</i>	<i>Ringamåla</i>	<i>Åryd</i>	<i>Karlshamns landsbygd</i>	<i>Karlshamns kommun</i>
215 inv.	750 inv.	700 inv.	785 inv.	ca 6 000 inv.	31 239 inv.

Folkmängd i de samhällen/församlingar som ingår i utvärderingen, totalt på landsbygden, samt Karlshamns kommun 1996.12.31.

Dessa platser har karaktären av ren landsbygd. Det är alltså inte några direkta samhällen, utan mer eller mindre glesa samlingar av hus och gårdar.

---

¹ De gamla länsnamnen används eftersom de var giltiga då Sydlänsprojektet inleddes.

Karta över Karlshamns kommun.

Elleholm ligger i sydvästra delen av Karlshamns kommun. Elleholms Byalag är en förening där endast ägare till jordbruksfastigheter är medlemmar. Elleholms Sockenråd bildades våren 1997 för att bygden skulle ha en förening som bättre passade för utvecklingsarbete.

Forneboda ligger i norra delen av Mörrums församling. Till Forneboda Bygdeförening hör i stora drag alla byar som tillhörde Forneboda skolas upptagningsområde (14 st). Föreningens uppgift är att förvalta bygdens samlingslokal, Forneboda klubbstuga och att verka för ökad sammanhållning och gemenskap i bygden.

Ihre ligger i Ringamåla församling. Samtliga föreningar i bygden har varsin representant i Ringamåla Bygdekommitté. Ihre Bordtennisklubb har ca 175 medlemmar och är aktiva i utvecklingen av bygden. Klubben har som mål att stå för:

- bred idrottslig och social verksamhet
- ungdoms- och vuxenaktiviteter
- att vara en samlingspunkt i bygden
- att tillhandahålla samlingslokal i bygden.

Åryd ligger i sydöstra delen av Karlshamns kommun. Åryds Hembygdsgrd ligger i Törneryd. Hembygdsföreningen är aktiv i utvecklingen av bygden. De har ett skolmuseum och sommartid fungerar hembygdsgrden som kaffestuga för turister.

I den östra kommundelen har Skogssjöland i Blekinge, ekonomisk förening bildats. Föreningen är öppen för både enskilda personer, föreningar och företag som bedriver verksamhet inom Karlshamns östra landsbygd. Föreningen har som syfte att främja turismen i området. Arbetet i denna förening ingår inte i utvärderingen.

På landsbygden i Karlshamns kommun finns över 200 företag som totalt sysselsätter nästan 530 personer.² (Konventionellt jord- och skogsbruk ingår ej.) De viktigaste branscherna är skogs-, livsmedels-, och fritidsföretag, tillverkningsföretag, byggnadsverksamhet, handels-, hotell-, och restaurangföretag, transport- entreprenadföretag, tjänsteföretag och serviceföretag.

1.3 Syfte

Utvärderingen syftar till att beskriva det lokala utvecklingsarbetet på Karlshamns landsbygd med avseende på

- hur samspelet mellan lokala och kommunala aktörer har sett ut
- hur lokala initiativ till utveckling har fått stöd med kommunal planering
- hur medborgarinflytandet har kommit till uttryck
- hur samverkan inom kommunen och mellan kommunen och andra aktörer har fungerat
- hur nya former för planering har använts.

Att följa upp och utvärdera det lokala utvecklingsarbetet är ett sätt att sprida kunskap till andra om de erfarenheter man gjort.

1.4 Metod

De samhällen som ingår i utvärderingen är Forneboda, Elleholm, Åryd och Ihre. Urvalet gjordes så att de som anmälde sitt intresse att delta i projektet om Karlshamns landsbygd före mars 1997 ingår i utvärderingen. Därefter har ytterligare en förening startat lokalt utvecklingsarbete. Det är en ekonomisk förening som har bildats för alla som har intresse av turism i den östra delen av Karlshamns kommun. Denna förening ingår dock inte i utvärderingen.

Arbetet med utvärderingen av utvecklingsarbetet på Karlshamns landsbygd kan i huvudsak delas in i tre delar:

1. Deltagande vid möten i Karlshamn.
2. Intervjuer och samtal med lokalt aktiva och kommunens tjänstemän och politiker.
3. Studier av dokument framtagna av lokalt aktiva eller Karlshamns kommun.

1.4.1 Deltagande vid möten i Karlshamn.

Utvärderingen startade hösten 1996, dvs. redan innan lokala grupper hade bildats. Deltagande vid möten av olika slag har därför varit ett sätt att kontinuerligt följa arbetets fortskridande. Det första mötet som besöktes var ett stormöte i Rådhuset i Karlshamn, november 1996.

---

² Blekinge Utvecklingscentrum, IT och landsbygdsutveckling, 1997.

De lokala utvecklingsgrupperna har totalt besökts sex gånger i samband med möten. Tre av dessa sex möten var i Forneboda. Det första vid upptaktsmötet i Forneboda bygdegård, januari 1997. Det andra vid ett studiecirkelmöte i Forneboda bygdegård, mars 1997 och det tredje vid upptaktsmötet till andra delen av projektet, oktober 1997. Ett möte var i Elleholm i april 1997, då sockenrådet i Elleholm hade möte i tomatodlings matsal. I Åryd har ett besök gjorts i samband med ett styrelsemöte i hembygdsföreningen i Åryds Hembygdegård i Törneryd, maj 1997. Ett besök har också gjorts i Ihre i samband med ett styrelsemöte i Ihre Bordtennisklubb i bordtennisklubbens lokaler, augusti 1997.

1.4.2 Intervjuer och samtal med lokalt aktiva och kommunens tjänstemän och politiker.

Urvalet av intervjupersoner gjordes så att både lokalt aktiva, kommunens tjänstemän och politiker blev representerade. Samtal med intervjupersonerna har förts såväl med hjälp av frågeformulär (se bilaga) som i form av informella samtal. I fortsättningen kallas de intervjuer som fördes med hjälp av frågeformulär för ”intervju” och de informella samtalen för ”samtal”.

Intervjuerna genomfördes under oktober 1997. Frågorna i formulären utgick från de syften som utvärderingen grundar sig på. Samtliga frågor hade öppna svar utan förutbestämda svarsalternativ. Svaren tecknades ned under intervjuens gång. Frågeformulären följdes inte slaviskt utan beroende på intervjupersonens respons lades följdfrågor in eller ändrades ordningen på frågorna.

En tjänsteman från kommunledningskontoret har intervjuats (man). Han hade koppling till projektet genom sitt arbete. I övrigt hade han ingen koppling till de samhällen som ingår i utvärderingen. Intervjun genomfördes på tjänstemannens kontor, oktober 1997. Intervjun tog ca en timme.

Två politiker har intervjuats (båda män). Båda politikerna sitter i Byggnadsnämnden och hade koppling till projektet genom sitt politiska engagemang. Den ena politikern (s) intervjuades på sitt kontor i oktober 1997. Intervjun tog ca 45 minuter. Den andre politikern (c) intervjuades per telefon i oktober 1997. Intervjun tog ca 30 minuter.

Totalt fem intervjuer har genomförts per telefon med ledare för de lokala utvecklingsgrupperna. De personer som intervjuats är:

- Ledaren för studiecirkelarna i Forneboda (man).
- En av medlemmarna i styrgruppen i Elleholm (man).
- F.d. ordföranden i Åryds hembygdsförening (man).
- Ordföranden och kassören i Ihre BTK (båda män).

Utvecklingsgruppernas arbete har kontinuerligt följts genom telefonsamtal med lokalt aktiva. Totalt har ca 25 telefonsamtal genomförts med totalt 13 personer (förutom de fem telefonintervjuerna beskrivna ovan). Av dessa 13 personer var åtta män och fem kvinnor. En av kvinnorna var engagerad i Skogssjöland i Blekinge, och ingår därför inte i utvärderingen. Borträknat denna kvinna har telefonsamtal hållits med:

- Ledaren för studiecirkelarna i Forneboda (man).
- Kontaktpersoner för de fyra arbetsgrupperna i Elleholm, totalt sex personer (4 kvinnor, 2 män). En av kvinnorna var kontaktpersonens fru, medan en annan av kvinnorna har fungerat som ledare för grupperna.

-
- Ordföranden och f.d. ordföranden i styrelsen för hembygdsföreningen i Åryd (båda män).
  - Ordföranden och kassören i styrelsen för Ihre BTK (båda män).
  - En representant för Ringamåla Bygdekommitté (man).

Telefonsamtal har också hållits med en representant för Studieförbundet Vuxenskolan (kvinna).

De citat som finns i rapporten är tagna från minnesanteckningar efter samtal och intervjuer med kommunala och lokala aktörer.

1.4.3 Studier av dokument framtagna av lokalt aktiva eller kommunen.

Som komplement till deltagande vid möten, samtal och intervjuer har dokument framtagna av lokalt aktiva eller kommunen studerats.

2. Utvecklingsarbetet

2.1 Mål/delmål

Mål för utvecklingsarbetet på Karlshamns landsbygd finns såväl på central nivå inom Karlshamns kommun som på lokal nivå i de olika utvecklingsgrupperna på landsbygden.

Kommunens mål med projektet om Karlshamns landsbygd är att samla ett lokalt kunskapsmaterial som kan komma till användning "...vid utvecklingsinsatser i allmänhet och den återkommande översiktsplaneringen i synnerhet"³. På inbjudan till mötet i Rådhuset, november 1996 står:

"Översiktsplanen kommer att innehålla ett särskilt avsnitt om Karlshamns landsbygd. Som grund för detta avsnitt vill kommunen stödja och stimulera medinflytande och delaktighet från de som bor och verkar på landsbygden. Kommunen vill därvid att ett tydligt och bra kunskapsunderlag arbetas fram som visar vilken riktning framtida utveckling bör ta. Huvudmålet skall vara att stärka och utveckla landsbygden."

Politikerna betonar vikten av att kommunen nu ger de som bor ute på landsbygden chansen att själva ge synpunkter på hur de vill att livet i bygden skall se ut i framtiden. En politiker (c) säger:

"Jag förväntar mig att man ute i kommundelarna tar initiativet till att säga hur de vill se sin bygd i framtiden, inte bara sitter och väntar på att kommunen skall ordna allting. /.../ Det här projektet skall ha ett underifrånperspektiv. Visserligen kom ju förslaget uppifrån, vi från kommunen föreslog ju för invånarna på landsbygden att de skulle arbeta med detta, men det gick ut på att de själva skulle analysera "vad vill vi". Det är meningen att deras arbeten skall vara ett bidrag till översiktsplanen. Om inte invånarna själva säger hur de vill ha det så tvingas ju kommunen att bestämma saker över huvudet på dem."

---

³ Taget ur mötesanteckningar från planeringssammankomst på Länsstyrelsen i Blekinge län, 96.09.17.

Den andra politikern (s) säger att han förväntar sig att Karlshamns kommun skall leva upp till orden 'Hela Sverige skall leva'.

"De som bor ute på landsbygden skall inte behöva känna att inte kommunen bryr sig om dem. Visserligen har de valt att bo på det sättet, och då får de också ta både för- och nackdelar med det sättet att bo./.../ Men de skall ändå känna att kommunen bryr sig. /.../ Vi vill nå ut till hela kommunen. Alla invånare skall känna att politikerna bryr sig om dem."

Tjänstemannen betonar vikten av att skapa en dialog mellan landsbygden och tätorten. Landsbygdens möjligheter och sambandet mellan stad och land kan då förtydligas. Han säger:

"Det viktigaste är att människor är aktiva i det som rör den egna bygden och att vi skapar en dialog mellan landsbygden och tätorten. Vi kan vinna mycket på en bättre sådan dialog. /.../ Landsbygdens problem, men framförallt möjligheter kan förtydligas. Sambandet mellan stad och land kan förtydligas /.../ att man kommer till insikt om beroendet av varandra för att skapa fler möjligheter."

Målen i de lokala utvecklingsgrupperna skiljer sig åt mellan de fyra grupperna. I Forneboda är målsättningen att genom en samlad kunskap om vägar, el, tele, bosättning, näringsliv, sysselsättning m.m. kunna stärka, påverka och ge ökad insikt i beslut som berör bygden. Som delmål anges att studiecirkeln om dåtid skall ge en bra bild av bygden i gången tid och att dokumentera resultatet. Som andra delmål anges att studien om nutid skall ge en noggrann analys och inventering av bygdens innersta och att dokumentera resultat. Inför den sista delen - framtid -är målsättningen att mobilisera alla i bygden men särskilt de i åldern 20-40 år, för att tillsammans forma visionerna och framtidstankarna. Förhoppningen är att alla åldersgrupper stimuleras till att vara med och forma framtidsvisionerna.

I Elleholm är målsättningen att bilda en studiecirkel där alla fyra grupperna tillsammans ser hur de vill att Elleholms framtid skall se ut. Delmål är att genomföra ett antal mindre projekt som t.ex. rensa ån och göra i ordning badplatsen, för att folk inte skall tröttna på att vänta tills studiecirkeln kommer igång.

Ihre bordtennisclubb arbetar kontinuerligt med att försöka utveckla sin bygd, inte enbart i det här projektet. Målet är att ha kvar verksamhet på landsbygden och bra möjlighet för alla att aktivera sig utan att behöva köra till Karlshamn.

Åryds hembygdsförening arbetar också kontinuerligt med utveckling av bygden. Målet är att det skall vara liv på landsbygden även i framtiden.

2.2 Tidsmässigt förlopp

95.11.28	Kommunstyrelsen i Karlshamns kommun beslutar att kommunen skall delta i Sydlänsprojektet, samt att projektet bör omfatta projektiden "Karlshamns landsbygd - ett utvecklingsprogram".
96.03.29	Informationsbrev och frågeformulär skickas ut till hembygdsföreningar, idrottsföreningar, LRF-föreningar, politiska partier och ett antal övriga organisationer. (ca 40 intressegrupper)
96.06.12	Möte i Landsbygdsgruppen i Karlshamns kommun (Staffan Olsson, Rolf Dahlström, Göran Holmberg, Bernt Ibertsson). Avstämning efter samtal med de som fått frågeformulären.
96.09.17	Planeringssammankomst på länsstyrelsen Blekinge län mellan kommunala representanter, länsstyrelsens representanter Blekinge Utvecklingscentrum, Hushållningssällskapet och Högskolan i Karlskrona/Ronneby.
96.11.07	Möte i Rådhuset dit representanter för hembygdsföreningar, idrottsföreningar, LRF-föreningar, politiska partier och ett antal övriga organisationer. (ca 40 intressentgrupper) hade bjudits in. "Bollen lämnas över" från kommunen till invånarna på landsbygden.
nov.-96 - jan.-97	Väntan.
dec. -96	Ihre Bordtennisklubb skriver i Ihrebladet om Projekt Karlshamns landsbygd. Styrelsen har beslutat att de skall ha en stående punkt, 'hur skall vi utveckla vår bygd', på styrelsemötena.
97.01.16	Forneboda Bygdeförening bjuder in till upptaktsmöte i Forneboda klubbstuga. Inbjudan genom lappar i alla brevlådor i bygden. Kommunala representanter och Studieförbundet Vuxenskolan var särskilt inbjudna. Ca 30 personer kom varav elva kvinnor. 13 personer skrev upp sig för studiecirkel om dåtid.
Feb. - mars -97	Studiecirkel "Dåtid" i Forneboda klubbstuga. Gruppen hade 6 träffar. Studiecirkeln resultat sammanfattas i ett häfte.
97.02.13	Sockenrådet i Elleholm bjuder in till samling i Bruksgården i Mörrum. Inbjudan genom lappar i alla brevlådor i bygden (ca 120 st). Inga kommunala representanter var inbjudna. Omkring 50 personer kom. Fyra arbetsgrupper bildades, Grupp 1. historia, 2. fritidsaktiviteter/badplatsen m.m., 3. turism/ röjning av ån, 4. vägar m.m.
Feb. -97	I Elleholm delas informationsblad ut i alla brevlådor i bygden (120 st). Bladet handlar om resultatet av samlingen i Bruksgården den 13/2. Kontaktpersoner till de fyra grupperna, samt vad grupperna skall arbeta med presenteras.

Mars -97	Möte i Åryd mellan Åryds hembygdsförenings styrelse och Studieförbundet Vuxenskolas representant. Diskussion om arbetssätt.
97.03.06	Möte mellan Ihre Bordtennisklubbs styrelse och Staffan Olsson i bordtennisclubbens lokaler. Diskussion om arbetssätt.
97.03.13	Möte mellan styrgrupp i Elleholm och kommunens representanter i Elleholms tomatodlings matsal. Diskussion om arbetssätt.
April -97	I Elleholm delas informationsblad ut i alla brevlådor i bygden (120 st). Bladet handlar om vad de fyra grupperna har arbetat med hittills.
97.04.28	Kontaktpersonerna i de fyra grupperna i Elleholm träffas i tomatodlingens matsal. Representant från Studieförbundet inbjuden.
97.05.08	Kristihimmelsfärdsfest: Grillfest vid badplatsen i Elleholm.
97.05.10	Skräpplockning längs vägarna i Elleholm.
97.05.21	Styrelsemöte i Åryds hembygdsförening. Allmänna frågor om landsbygdsutveckling diskuterades.
Juli -97	Sommarutflykt i Forneboda. Alla i bygden inbjuds. De platser som studiecirkeln om dåtid pratat om besöks.
97.08.07	Styrelsemöte Ihre Bordtennisklubb. Projekt Karlshamns landsbygd diskuteras.
Sep. -97	Ihre Bordtennisklubb presenterar några föreningar som finns i bygden i Ihrebladet. De inbjuder också till synpunkter på utvecklingen av deras bygd eller hur Ihre BTK bör arbeta. Åsikter och synpunkter kommer att förmedlas i kommande Ihreblad.
97.09.22	Konstituerande stämma hålls i Skogssjöland i Blekinge, ekonomisk förening. Föreningen är öppen för alla som har intresse av turism på Karlshamns östra landsbygd och skall främja turism och företagande i bygden.
97.10.29	Möte i Forneboda klubbstuga, dåtid delen avslutas och nutid delen inleds. Inbjudan genom lappar i alla brevlådor i bygden. Representanter från kommunen och Studieförbundet Vuxenskolan bjuds in. Ca 45 personer kom varav ca 20 var kvinnor.
97.12.10	Studiecirkel om Elleholms historia planeras komma igång. Innan start är 12 personer anmälda.

2.3 Finansiering

Kommunen har beviljat en s.k. bygdepeng om summa 5 000 kronor per år till de grupper som lämnar in en verksamhetsplan. Länsstyrelsen har beviljat projektbidrag där bidraget uppgår till 50% av kostnaderna, dock maximalt 10 000 kronor per år. Projektbidraget kan ges till de grupper som lämnar in en verksamhetsplan. Både länsstyrelsens och kommunens bidrag ges i efterskott mot uppvisande av kvitto.

Dessa bidrag har utnyttjats av Elleholms Sockenråd och Forneboda Bygdeförening. Elleholms Sockenråd har enbart utnyttjat kommunens bygdepeng.

Ledaren i Forneboda kommenterar bidragen så här:

”Det är mer byråkrati med den här hanteringen av pengar än jag trodde. Jag kommer att ligga ute med många tusen innan vi kan fakturera kommunen och länsstyrelsen för kostnaderna. /.../ Det är inte så roligt att lägga ned en massa tid på administration i det här projektet. /.../ Man kunde väl ha samordnat kommunens och länsstyrelsens bidrag.”

Om arbetet i de lokala grupperna sker genom studiecirklar kan Studieförbundet Vuxenskolan och/eller ABF hjälpa till med finansiering av kopiering, föreläsare, m.m. Elleholms Sockenråd har fått hjälp av studieförbunden med kopiering av informationsblad. Forneboda Bygdeförening har utnyttjat deras tjänster genom att få ersättning till den person som skrev ut dåtidsrapporten. Ihre BTK har i andra projekt anlitat SISU, Idrottsföreningarnas studieförbund. I projektet om Karlshamns landsbygd har de däremot inte utnyttjat något studieförbund. Åryds Hembygdsförening har utnyttjat studieförbundens tjänster genom utskrift och uppkopiering av årsmöteshandlingar, inbjudningar till möten m.m.

Elleholms Sockenråd har funderat över om visst arbete, t.ex. röjning av Lillån skulle kunna utföras av ALU-arbetare. Åryds Hembygdsförening har anlitat en ALU-arbetare för att dokumentera alla saker i museet på andra våningen i hembygdsgården.

2.4 Initiativtagare

Initiativet till att Karlshamns kommun skulle delta i Sydlänsprojektet kom ursprungligen från länsstyrelsen i Blekinge län. Anledningen till att just Karlshamns kommun erbjöds projektet var att kommunen tidigare visat intresse för lokalt utvecklingsarbete.

Kommunen initierade det lokala utvecklingsarbetet genom att kalla till upptaktsmöte i Rådhuset, november 1996. På detta möte ”lämnades bollen över”⁴ till invånarna på landsbygden. Innan upptaktsmötet hade informationsbrev och frågeformulär skickats ut till hembygdsföreningar, idrottsföreningar, LRF-föreningar, politiska partier och ett antal övriga organisationer (ca 40 intressegrupper). Frågeformuläret innehöll tre frågor:

- Vilka frågor tycker du är viktiga/viktigast att arbeta med vad gäller Karlshamns landsbygd för framtiden.
- Hur tycker du att det konkreta arbetet skall bedrivas? Arbetsmetod? Deltagande?
- Vi hoppas att du vill medverka i det fortsatta arbetet. Hur?

---

⁴ Detta uttryck användes vid ett flertal tillfällen av kommunens representanter. Både under upptaktsmötet i Rådhuset och i samtal innan och efter mötet.

2.5 Samverkande parter

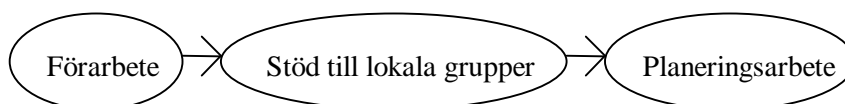
På den kommunala nivån har två politiker (båda män) och två tjänstemän (båda män) utsetts av kommunstyrelsen att ingå i projektet. Dessa fyra personer utgör Landsbygdsgruppen. De båda politikerna sitter i byggnadsnämnden där de representerar centern och socialdemokraterna. Tjänstemännen har under projektets gång fått ändrade arbetsuppgifter. En av dem ingår inte längre i projektet, och den andra har bytt kontor från Plankontoret till Kommunledningskontoret. Plankontoret utsågs av kommunstyrelsen att ha samordningsansvar för projektet.

Studieförbundet Vuxenskolan har hjälpt de lokala grupperna med råd och tips om hur man kan arbeta i studiecirkelform. De har också hjälpt grupperna med rent praktiska saker som kopiering och material.

På den lokala nivån är hembygdsföreningar, idrottsföreningar, och sammanslutningar av småföretagare aktörer. Forneboda Bygdeförening är ansvariga för arbetet i norra och nordvästra delarna av Mörrums socken. Till Forneboda bygdeförening hör i stora drag alla byar som tillhörde Forneboda skolas upptagningsområde. I Elleholm har ett Sockenråd bildats, eftersom man ansåg att Elleholms Byalag inte var rätt forum för utvecklingsarbetet. I byalaget ingår endast de personer som äger jordbruksfastigheter. Ihre Bordtennisklubb är aktiva i utvecklingsarbetet av Ihre. Åryds hembygdsförening är aktiva i utvecklingsarbetet i Åryd. Den ekonomiska förening som har bildats i östra delen av kommunen är en sammanslutning av personer, föreningar och företagare som har intresse av turismen i området. (Denna föreningsarbete ingår dock inte i utvärderingen.)

2.6 Arbetsmetoder

Det kommunala arbetet hade sin intensiva period i initieringsskedet av projektet. De utsedda tjänstemännen och politikerna diskuterade igenom hur de skulle gå till väga för att få så bra resultat som möjligt. Politikerna hade kontakt med hembygdsföreningar, idrottsföreningar, LRF-föreningar, politiska partier och ett antal övriga organisationer i syfte att ta reda på vilka frågor de anser är viktiga att arbeta med, hur de anser att arbetet skall bedrivas och om de vill medverka i det fortsatta arbetet. Efter mötet i Rådhuset i november 1996, har kommunens arbete gått ut på att stödja de lokala grupperna när/om de har velat ha stöd. Om en grupp har inbjudit någon av kommunens representanter till ett möte, så har den personen åkt ut till dem och stöttat dem på det sätt de har velat. Nästa del av projektet - arbetet med översiktsplanen - börjar någon gång under 1998. Då kommer kommunens arbetssätt att ändras igen. Från stöd till de lokala grupperna till aktivt planeringsarbete. Exakt hur kommunen kommer att arbeta med översiktsplanen går inte att säga idag.

Beskrivning av kommunens arbete i projektet om Karlshamns landsbygd.

I Forneboda har projektet delats in i tre delar: dåtid, nutid och framtid. Dåtidsdelen genomfördes under våren 1997 i studiecirkelform. De som ville vara med i studiecirkeln fick skriva upp sig på en lista som skickades runt under upptaktsmötet i januari 1997. 13 personer anmälde sitt intresse via denna lista. Efter upptaktsmötet skrev ledaren för studiecirkeln särskilda inbjudningar till fyra eller fem äldre personer som var kunniga om bygdens historia. Några av de som skrev upp sig på listan på upptaktsmötet hoppade av mer eller mindre direkt. Slutligen deltog ca 15 personer i studiecirkeln. Av dessa var flest män. Cirkeln hade sex träffar. Ledaren för studiecirkeln har styrt ämnena, så att de har betat av en eller två punkter per träff. De punkter man har tagit upp är bl.a. bygdens utveckling under de senaste 300 åren, stenhuggeriet, service, affärer, vattendrag, utdikning, skolan, torpinventeringen, el/tele och vägunderhåll. Resultatet av studiecirkeln har sammanfattats i ett häfte som nu säljs av Forneboda Bygdeförening. En sommarutflykt anordnades i juli 1997 där man besökte de platser som studiecirkeln handlat om. Denna utflykt var öppen för alla i bygden, inte enbart de som deltagit i cirkeln. Utflykten lockade nästan 50 personer. Flera av dem var unga.

Nutidsdelen, som startade med ett upptaktsmöte i oktober 1997, har endast kunnat följas till och med upptaktsmötet. På detta möte kom ca 45 personer varav ca 20 var kvinnor. Nutidsdelen planeras pågå under hela vintern 1997/98. En inventering och analys av bygden kommer att göras. Inbjudan till nutidsdelen gick ut till invånarna i bygden dels genom ett blad som ledaren för studiecirkeln delade ut i samtliga brevlådor i bygden, dels genom att ledaren för studiecirkeln planerar att "handplocka" lämpliga personer att leda studiecirkelgrupper. Ledaren säger:

"Jag antar att jag måste handplocka personer som kan engagera sig. T.ex. fackligt eller politiskt intresserade, de som har intresse av samhällsutvecklingen. /.../ Jag kanske är negativ, men jag kan nog inte räkna med att folk kommer ropande och säger 'Oh, vad roligt, jag vill vara med'. /.../ Jag skulle vilja ha en kärngrupp med ett fåtal personer som engagerar sig på riktigt. Det här kan bli svårt, för jag har märkt att de som engagerar sig ofta är de som redan har upp över öronen med annat."

Ledaren hoppas att ett 20-30-tal personer vill vara med i studiecirkel kring nutiden. I så fall kan två eller tre grupper bildas. En förutsättning för det är dock att han inte är ensam ansvarig. Resultatet kommer att dokumenteras.

Framtidsdelen beräknas börja våren eller hösten 1998. Hur arbetet kommer att läggas upp är idag osäkert, men ledaren för studiecirkeln framhåller som särskilt viktigt att unga kommer till tals.

I Elleholm började arbetet med att ett Sockenråd bildades. Två kvinnor som varit på mötet i Rådhuset i november 1996 pratade ett par dagar efter mötet med några grannar. Tillsammans blev de en styrgrupp på sex personer, tre kvinnor och tre män. Senare har denna styrgrupp utökats med ytterligare fyra personer (två kvinnor och två män). Styrgruppen kallade till samling i Bruksgården, februari 1997 dit ca 50 personer kom. På mötet diskuterades vad invånarna i Elleholm vill att Sockenrådet skall göra och vad de har för idéer om bygden. Fyra grupper bildades med olika tankar om vad de själva kan göra för Elleholm. Grupp 1 vill starta en studiecirkel om Elleholms historia. Grupp 2 vill arbeta med fritidsaktiviteter, badplatsen, fester och anslagstavla. Grupp 3 vill arbeta med turism, röjning av ån, parkering vid kyrkan,

---

rastplats och häst och vagn. Grupp 4 vill arbeta med vägar och vägrenar, belysning, busskurer, boende, kyrkogården och källsortering. Kontaktpersoner utsågs till varje grupp.

I april gjordes ett informationsblad som delades ut i alla brevlådor i bygden. Bladet innehöll information om vad de fyra grupperna hade gjort fram till dess. Grupp 1: Studiecirkeln om historien planeras starta först till hösten 1997. Grupp 2: Nya toaletter har placerats vid Havsbadet. Kommunen har lovat att de skall rensa stränderna längst in mot parkeringen. Kommunen har lovat nya nät till fotbollsmålen, samt ev. lekredskap till badplatsen. Gruppen planerar att bygga permanenta grillplatser vid Havsbadet. Grupp 3: Planerar att kolla om en ALU-arbetare kan röja Lillån. Grupp 4: Rensning av vägrenar planeras till en helg i maj. Vägskylt som anger Prästeksvägen skall sättas upp ute vid Elleholmsvägen. Sopkärnen vid Nabbens badplats kommer fortsättningsvis att tömmas av kommunen.

Under hösten 1997 har arbetet mer eller mindre stått stilla i Elleholm. Tankarna på att arbeta med utvecklingsarbete finns dock kvar. En av kontaktpersonerna säger:

”Vi är på gång att starta upp för hösten igen, snart. /.../ Vi kommer att arbeta i studiecirkelform, och kommer också att skriva ett dokument tillsammans alla fyra grupperna i Elleholm, som vi skall lämna in till kommunen. I dokumentet kommer de idéer som vi inte på egen hand kan genomföra att redovisas. Det kan t.ex. röra sig om äldreboende som vi har sagt att vi vill ha här i Elleholm. Det handlar ju om stadsplanering, så det måste vi ju ha hjälp av kommunen för att genomföra.”

Ihre BTK planerar att skriva ”Vet-du-vad-sidor” i Ihre-bladet (medlemstidning som kommer ut fyra gånger per år). Vet-du-vad-sidorna skall berätta om bygden och utgöra en slags inventering av vilka föreningar och företag som finns i bygden idag. Redaktionen för Ihre-bladet kommer att ansvara för dessa sidor. (Redaktionen är nästan detsamma som styrelsen för Ihre BTK.) Styrelsen anser att kunskap om nuläget är viktig om man skall kunna visionera om framtiden. En av dem säger:

”Vi måste först veta vad vi har för att kunna visionera om framtiden. Annars vet vi inte om det vi säger är utveckling bara är förändring eller till och med försämring.”

Om man bläddrar i gamla nummer av Ihre-bladet ser man att föreningen har arbetat med att utveckla sin bygd under många år. Ihre BTK ser utvecklingsarbetet av bygden som ett kontinuerligt arbete. En i styrelsen säger:

”Det här är inte något tillfälligt projekt som avslutas vid nyår, utan vi arbetar med utvecklingsfrågor för vår egen överlevnad. Det har vi gjort i många år. Vi är ju beroende av att transporter, skola, affär m.m. finns och fungerar.”

Ihre BTK har i nästan tio år diskuterat idéer om ett introduktionspaket till nyinflyttade i bygden. I introduktionspaketet skulle alla föreningar och kanske även företag få presentera sig. En i styrelsen säger:

”Ett sådant paket till alla hushåll hade varit bra för att få ut våra idéer i just det här projektet. Man skulle kunna göra en karta där allt finns utpekade. Föreningar, företag,

---

turistattraktioner m.m. Kartan skulle antingen kunna skickas ut till alla hushåll eller sättas upp på någon offentlig plats, läggas ut på turistbyrå eller presenteras på internet.”

Styrelsen anser att arbetet med att göra ett ”paket” till alla hushåll bör gå genom Ringamåla Bygdekommitté. Bygdekommittén har redan tidigare gjort en broschyr om bygden. Beskrivningen av föreningarna i bygden är inte så utförlig som Ihre BTK önskar, utan konstaterar enbart att det är ett livligt föreningsliv i bygden.

I Åryd håller hembygdsföreningen kontinuerligt på med utveckling av bygden. Innan mötet i Rådhuset november 1996 hade hembygdsföreningens styrelse tänkt engagera sig i projektet om Karlshamns landsbygd. Verksamheten i hembygdsföreningen har under året varit så krävande för styrelsen att tiden inte har räckt till. Den förre ordföranden säger:

”Vi håller på med utvecklingsarbete lite hela tiden. Något extra till det här projektet tror jag inte att vi gör. Det har vi inte tid till. /.../ det har varit så mycket i hembygdsföreningen det här året så vi har helt enkelt inte hunnit. Vi har ju dokumenterat alla saker i museet. Vi pratade om att vi skulle göra en kurs så vi kunde fått pengar från studieförbundet för fika och så, men vi har bara inte haft tid utan lagt det på is så länge. När vi är klara med inventeringen tar vi nog upp det igen.”

3. Analys

3.1 Samspelet mellan lokala och kommunala aktörer

Samspelet mellan de lokala och de kommunala aktörerna varierar mellan de fyra grupperna. Det skiljer sig avseende när och i vilket syfte de lokala grupperna har tagit kontakt med kommunens representanter, inställningen till kommunen och kännedom om projektet om Karlshamns landsbygd.

Enligt kommunens tjänsteman är det tänkt att arbetet skall gå till på samma sätt som i Ringamåla. Lokala utvecklingsgrupper i Ringamåla gjorde en plan över bygdens framtid, som de 1994 överlämnade till kommunstyrelsen. Han säger:

”Var och en får på sitt sätt skriva ned sin plan över bygden. Arbetet skall ske helt självständigt, men de skall få stöd från kommunen när de vill ha det. Kommunen skall däremot inte ta över arbetet.”

I Forneboda har man inbjudit kommunens tjänstemän till de två upptaktsmöten som man haft i cirkelarbetet (dåtid och nutid). Vid det första upptaktsmötet deltog dessutom en av politikerna. Tjänstemannen och politikern förklarade vad de ville ha ut av projektet och tipsade om arbetssätt. Annars har inte kommunens representanter utnyttjats. Ledaren för studiecirkelarna säger:

”Jag har aktat mig för att använda kommunen än så länge. Senare i nutids- och framtidsdelen tänkte jag att vi skall bjuda ut den tjänsteman på antingen Vägverket, länsstyrelsen eller kommunen som kan just den fråga som vi skall diskutera.”

I Elleholm hade man först en samling dit enbart invånare i Elleholm var inbjudna. Först därefter hade styrgruppen ett möte med kommunens representanter, för att ta reda på vad kommunen hade att säga om projektet. Både en politiker och en tjänsteman var inbjudna.

Styrelsen i Ihre BTK inbjöd under våren en av politikerna till ett styrelsemöte för att diskutera arbetssätt i projektet.

I Åryd bjöd hembygdsföreningen in en politiker till ett möte hösten 1996 (innan Rådhusmötet). Samtliga föreningar i Hällaryd och Åryd kallades också till mötet. Hembygdsföreningen ville höra politikerns syn på projektet om Karlshamns landsbygd. Därefter har Åryds hembygdsförening inte haft någon kontakt med kommunens representanter avseende detta projekt. På frågan om samarbetet med kommunen säger en i styrelsen:

”Njæe, vi får väl se. Kommunen har ju inte varit så där hjälpsamma innan. Vi har varit i kontakt med dem angående handikappingång till hembygdsgården med det blev nobben.”

En annan säger:

”Vi lämnar reaktioner till kommunen alltid, tycker jag. Så fort vi får någonting från kommunen hör vi av oss till dem och talar om vad de har gjort för fel. De gör alltid saker som är helt fel och helt galna. Vi får alltid sakerna när de är färdiga. /.../ Det hade varit bättre om de hade frågat oss var alla vägar går och var husen ligger. Vi vet sånt bättre än de. Men de är inte intresserade att fråga någon. De bestämmer själv vad som får vara med och inte. De bryr sig inte om vad vi tycker.”

Dessa påståenden går tvärs emot målen i projektet om Karlshamns landsbygd.

I Forneboda anser ledaren för studiecirkelarna att engagemanget från kommunens tjänstemän har svalnat allteftersom projektet har pågått. Han säger:

”När vi började i våras var kommunens tjänstemän riktigt på hugget. Vi fick kartor och statistik från folk- och bostadsräkningen från 1990. Sedan fick jag en känsla av att deras entusiasm lade sig. Det kan vara inbillning också, men jag tycker att deras entusiasm inte längre är så hög.”

Erfarenheterna från Ringamåla Bygdekommittés utvecklingsarbete är enligt de lokalt aktiva inte enbart positiva. En i Ihre BTK säger:

”Kommunen har startat upp bygdekommittéerna, men de utnyttjar inte de kanalerna. Som exempel kan tas att kommunen lade ned simskolan här i år. De kunde ju ha frågat bygdekommittén om de kunde lösa simskolan på något vis. /.../ Vi vill att kommunen skall planera tillsammans med oss, men vi blir lite tveksamma till vad som kommer att komma ut av det hela när man är med om sådana saker som simskolan är exempel på.”

Det möte som kommunen anordnade i Rådhuset i november 1996 fick stor genomslagskraft i de grupper som studerats. Samtliga grupper hänvisar tillbaka till detta möte när de berättar om hur projektet startade. Det är däremot inte lika klart vad kommunen vill ha ut av de lokala grupperna. Flera lokala aktörer som intervjuats har först ställt sig frågande inför vilket projekt

---

som åsyftas. Först efter en förklaring erinrar sig intervjupersonen vad det hela handlar om. På frågan om utvecklingsgrupperna har fått för lite eller för mycket stöd/styrning av kommunens representanter svarade ledaren i Forneboda:

”Det stöd och den styrning som vi har fått har vi behövt. Vi har velat försöka lirka ut vad de egentligen ville ha ut av det här projektet.”

En styrelsemedlem i Ihre BTK säger:

”Jag är lite osäker på när och hur redovisningen till kommunen skall gå till. Jag har inte riktigt fått kläm på det. Det var väl sagt att vi skulle jobba med detta under 1997, men jag vet inte riktigt hur vi skall redovisa.”

Mycket av de lokala gruppernas arbete har hittills handlat om saker som inte hör hemma i en översiktsplan. I Forneboda kommer man så småningom att komma fram till framtidsavsnittet där planeringsfrågor kan förväntas diskuteras. Elleholms Sockenråd har hittills arbetat med förbättringsåtgärder som de lokalt aktiva har kunnat genomföra på egen hand. Samlade visioner om framtiden kommer eventuellt att behandlas i ett senare skede. Ihre BTK vill främst engagera sig i frågor som berör förutsättningar för idrottsföreningar på landsbygden. Övriga frågor vill de att Ringamåla Bygdekommitté behandlar. Bygdekommittén anser dock inte att de deltar i projektet. Åryd har inte haft tid att starta en studiecirkel inom ramen för det här projektet eftersom hembygdsföreningens ordinarie verksamhet har varit krävande det senaste året. I både Elleholm och Åryd har de lokalt aktiva och studieförbunden haft olika åsikter om vad en studiecirkel kan innehålla. De lokalt aktiva ser cirkeln som en kurs, ett ambitiöst program där man läser litteratur för att lära sig nya saker, medan Studieförbundet Vuxenskolan menar att alla samlingar de lokalt aktiva har kan räknas in i cirkeln så länge vissa grundkriterier uppfylls.

Både politiker och tjänstemän har förhoppningar om att medborgarna skall få ökad kunskap om översiktsplanearbete genom detta projekt. En av politikerna säger:

”...de som sitter med i grupperna, de är ju helt vanliga, om man så får säga. De har oftast ingen kunskap om vad en översiktsplan är, och vet inte så mycket om kommunal planering. Det här projektet är ett sätt att öka medborgarnas kunskap om planering, så att vi när vi skall göra översiktsplanen lättare kan samtala med medborgarna om vad planen skall innehålla.”

3.2 Hur lokala initiativ till utveckling har fått stöd med kommunal planering

Projektet om Karlhamns landsbygd är i ett för tidigt skede för att man skall kunna se hur lokala initiativ till utveckling har fått stöd med kommunal planering.

3.3 Hur medborgarinflytandet kommer till uttryck

Hur medborgarinflytandet kommer till uttryck beror på hur invånarna på landsbygden hanterar det erbjudande de har fått av kommunen. Antar de erbjudandet att komma med visioner om hur

---

de vill se framtiden i sin bygd, kan inflytandet bli stort. Blir landsbygdens gensvar dåligt blir medborgarinflytandet likaså. En av politikerna säger:

”Det blir inget medborgarinflytande om alla sitter kvar hemma i köket och rullar tummarna. Det krävs att medborgarna organiserar sig i något slags grupper. Om det är politiska föreningar, hembygdsgrupper eller andra föreningar spelar inte så stor roll. Det vi har gjort från kommunens sida är att ge förutsättningar för att få ökat medborgarinflytande.”

Tjänstemannen säger:

”De lokala grupperna bestämmer om och hur de skall organisera sig. De bestämmer också själva resultatet av sitt arbete. /.../ Det är tänkt att de skall utgöra en stark input i översiktsplanen. Om vi inte får in deras synpunkter i förväg tvingas vi tolka vad vi tror att de vill ha. /.../nu försöker vi få dem att ange dagordningen. Det är de som bestämmer vilka frågor som skall tas med överhuvudtaget. Det är stor skillnad jämfört med traditionellt sätt.”

Hittills är det svårt att se hur medborgarinflytandet kommer till uttryck i projektet om Karlshamns landsbygd. Vissa utvecklingstendenser kan dock ses.

- Av landsbygdens drygt 6 000 invånare är det ca 2 000 som bor i något av de områden där en lokal grupp har bildats.⁵ Av dessa 2 000 är det maximalt 70 personer⁶ som kan sägas vara aktiva i det lokala utvecklingsarbetet. Övriga boende får i Forneboda och Elleholm information om utvecklingsarbetet genom brev och inbjudningar till möten. I Ihre skriver man om utvecklingsarbetet i Ihre-bladet som går ut till alla medlemmar i Ihre BTK. I Åryd informeras hembygdsföreningens medlemmar om föreningens verksamhet genom årsmötets verksamhetsberättelse. Merparten av de 2 000 personer som bor i något av de områden där en lokal grupp har bildats omfattas alltså i viss mån av det lokala utvecklingsarbetet genom att information om och erbjudande om aktivt deltagande når dem. Övriga 4 000 av de totalt 6 000 invånarna på Karlshamns landsbygd, har avstått från att engagera sig i projektet. De som avstått från att engagera sig avstår också från att utöva inflytande på de kommunala beslut som rör deras bygd. En av politikerna säger:

”Vi har ju sagt att invånarna på landsbygden får arbeta helt självständigt, och bestämmer de sig för att de inte vill vara med, så är det ju deras beslut. Vi har sagt att vi inte vill tvinga dem. Vi vill i alla fall avvakta lite innan vi trycker på dem. Vi är inte riktigt säkra än på om vi skall ringa och fråga varför det inte blev något i deras bygd, men om vi gör det, så blir det i så fall lite senare.”

- De lokala grupper som studerats arbetar långsamt. Kommunens tidsplan säger att översiktsplanearbetet skall påbörjas under 1998. Det är tveksamt i vilken utsträckning de lokala grupperna kan lämna användbara synpunkter innan dess.

---

⁵ De som får del av informationen genom brevlådan eller medlemskap i en förening har räknats. Summan är ungefärlig. Den ekonomiska förening som har bildats i östra delen av kommunen har inte räknats med.

⁶ Antalet är ungefärligt. Personer som ingår i studiecirkel i Forneboda, styrgrupp och kontaktpersoner i Elleholm, styrelsen i Ihre BTK och styrelsen i Åryds hembygdsförening har räknats. Eftersom arbetet endast är i startskedet kan antalet aktiva öka i ett senare skede.

-
- De lokala gruppernas arbete har hittills endast i begränsad omfattning berört frågor som hör hemma i en översiktsplan. Kopplingen till fysisk planering är svag.

3.4 Samverkan inom kommunen

Kommunstyrelsen valde 1995 ut två politiker och två tjänstemän att vara kommunens representanter i projektet. Dessa fyra personer (senare tre eftersom en av tjänstemännen fick andra arbetsuppgifter) utgör en landsbygdsgrupp och är de enda inom kommunen som är delaktiga i projektet om Karlshamns landsbygd. Kommunledningskontoret och Byggnadsnämnden är genom dessa aktiva i projektet. Övriga kontor och nämnder är endast delaktiga i de fall lokalt aktiva har kontaktat dem för att fråga om någonting.

Vid några tillfällen har antingen tjänstemannen eller någon av de två politikerna föredragit för kommunstyrelsen om projektet. En av politikerna säger:

”De (kommunstyrelsen) är intresserade och ser positivt på det här sättet att arbeta. Det är bred politisk enighet bakom det här.”

3.5 Samverkan inom de lokala grupperna

Hur samverkan inom de lokala grupperna har fungerat varierar mellan de olika grupperna. I Forneboda är det en eldsjäl som är drivande. Han leder och planerar studiecirkelarna och försöker engagera övriga invånare i bygden.

I Elleholm är ansvaret uppdelat på en eller två kontaktpersoner per grupp. Vem som skulle vara sammankallande i styrgruppen har inte varit helt klart. Under hösten 1997 har arbetet stått still. En av kontaktpersonerna säger:

”Jag är nästan rädd att det skall rinna ut i sanden. Jag hade nog förväntat mig att /xx/ skulle höra av sig, eftersom det var hon som drog igång det hela.”

I Ihre BTK ligger ansvaret för utvecklingsarbetet främst inom styrelsen i föreningen. Redaktionen för Ihre-bladet skall skriva ”vet-du-vad-sidor i medlemstidningen. De områden som inte direkt hör till föreningslivet vill Ihre BTK föra vidare till Ringamåla Bygdekommitté. Ordföranden i Ringamåla Bygdekommitté anser dock att de redan har gjort en framtidsplan för bygden.⁷ Han anser inte att Ringamåla Bygdekommitté är aktiv i projektet om Karlshamns landsbygd.

I Åryds hembygdsförening ligger också ansvaret för utvecklingsarbetet inom styrelsen för föreningen.

3.6 Samverkan mellan de lokala grupperna

Hittills har inte de lokala grupperna haft någon samverkan sinsemellan. På frågan om vilka förväntningar kommunens tjänsteman har på de lokala gruppernas fortsatta arbete

---

⁷ Den plan som kommunen har som förebild för projektet om Karlshamns landsbygd.

---

framkommer att han hoppas att de olika grupperna kommer att samarbeta med varandra. Han säger:

”Jag hoppas att de olika grupperna kommer att samarbeta med varandra. Det skulle kunna bli mycket spännande. De täcker ju in en stor del av kommunytan. Men det får nog bli nästa steg. Än så länge så har de nog med sig själva. Men man skulle kanske kunna tänka sig någon form av landsbygdsråd.”

Ledaren i Forneboda har också funderat på ett samarbete mellan de olika grupperna i kommunen. Han tänker att grupperna kan lära av varandra och kanske utnyttja de ekonomiska bidragen bättre genom att tillsammans kalla föreläsare eller dylikt som alla är intresserade av.

3.7 Nya former för planering

Projektet om Karlhamns landsbygd är i ett för tidigt skede för att man skall kunna se hur nya former för planering har använts. Vissa tendenser kan dock anas. Tjänstemannen påpekar i intervjun att det finns vissa formella hinder för lokalt utvecklingsarbete. Han anser att sektoriserat arbete inte fungerar på landsbygden eftersom många frågor lappar över varannan där. Däremot tycker han att Plan och Bygglagen ger bra förutsättningar för den här typen av arbete. Han säger:

”PBL ger bra förutsättningar för sådant här arbete. Det är en fin lag, den ger inga hinder, tvärtom syftar den till den här typen av tänkande.”

4. Diskussion

Kontinuiteten i arbetet varierar mellan de lokala grupperna. Ihre BTK och Åryds Hembygdsförening ser utvecklingsarbete som ett kontinuerligt arbete, medan man i Forneboda och Elleholm ser arbetet mer som ett projekt. De har fått ett erbjudande från kommunen, som de skall ge respons på. I båda sätten att se kan det finnas fallgropar. Att utvecklingsarbete kontinuerligt ingår i föreningars verksamhet är enbart positivt. Fallgropen uppträder om gruppen inte lämnar in något till kommunen som kan användas inför den kommande översiktsplanen. Många av de tankar som finns i det kontinuerliga utvecklingsarbetet torde kunna användas i en översiktsplan, men en förutsättning är att kommunen får vetskap om idéerna. En samlad redovisning där de lokalt aktiva ger en helhetsbild över framtiden i bygden torde underlätta för kommunen att förstå invånarnas synpunkter.

Kontinuiteten kan förloras om utvecklingsarbetet enbart blir ett projekt som skall avrapporteras till kommunen. Risk finns att den eldsjäl som drivit projektet bränner ut sig och att arbetet därmed rinner ut i sanden när projektet är inlämnat. Om organisationen på lokal nivå främjar kontinuerligt arbete torde detta kunna undvikas.

De lokala grupperna har inte helt klart för sig vad kommunen vill ha ut av dem. Det verkar som om stödet från kommunen var för svagt i det skede då ”bollen lämnades över” till landsbygdens invånare. Ett glapp kan anas mellan kommunens målsättning med projektet och de lokala aktörernas arbete. Kommunens målsättning att ett kunskapsunderlag skall arbetas fram som visar vilken riktning framtida utveckling bör ta känns avlägset när de lokala aktörernas arbete studeras. Kommunens förhoppningar om att projektet skall medföra ökad

---

kunskap bland medborgarna om planering har heller inte infriats. Eftersom det lokala utvecklingsarbetet endast är i startskedet är det idag omöjligt att se hur målsättningar och förhoppningar uppfylls i ett senare skede.

I samtliga lokala grupper har arbetet stått still under sommarhalvåret. (Förutom i Åryd där man har bedrivit hembygdsföreningens ordinarie verksamhet även under sommaren.) Det lokala utvecklingsarbetet har koncentrerats till vinter, vår och sen höst. Enbart halva året har alltså använts. I Karlshamns kommun gjordes en alltför optimistisk tidsplan när man räknade med att få in tankar och visioner från de lokala grupperna ett år efter det inledande stormötet. En orsak till att det tog lång tid att starta upp lokalt utvecklingsarbete på Karlshamns landsbygd torde bero på att kommunen endast i begränsad omfattning använt sig av detta arbetssätt tidigare. Invånarna på landsbygden var helt enkelt inte vana vid att kommunen frågade dem vilka tankar de hade om den egna bygden.

En av de lokala grupperna, hembygdsföreningen i Åryd, är avogt inställd till kommunen. Styrelsemedlemmar i Åryds hembygdsförening påstår att kommunen inte är intresserad av att fråga invånarna om deras framtidsvisioner. Dessa påståenden torde grundas på tidigare erfarenheter av kommunen. Åryds exempel tyder på att gamla samarbetssvårigheter kan försvåra ett nytt samarbete. De lokala aktörerna behåller sina föreställningar om kommunens arbetssätt trots att kommunen nu byter arbetsmetoder.

Majoriteten av de som varit aktiva i projektet om Karlshamns landsbygd, såväl kommunens representanter som de lokalt aktiva är män i medelåldern och uppåt. Om demokratin skall gälla alla grupper på landsbygden måste även kvinnor och yngre personer delta. Orsaken till varför så få kvinnor och unga personer engagerar sig i lokalt utvecklingsarbete ligger utanför ramen för denna utvärdering. Fortsatta studier behövs för att denna fråga skall kunna besvaras. Det som kan konstateras i projektet om Karlshamns landsbygd är dock att ett flertal av de lokalt aktiva är egna företagare. Dessa personer säger sig ha svårt att få tiden att räcka till för både företaget och det ideella arbetet med utvecklingsarbetet. Orsaken till att företagare trots detta väljer att vara drivande i lokalt utvecklingsarbete torde bero på att bygdens överlevnad kan vara avgörande för företagens överlevnad.

Det har funnits vissa svårigheter för de lokalt aktiva, eldsjälarna, att locka övriga boende i bygden att delta i projektet. Resultatet av detta är att medborgarinflytandet i det kommande översiktsplanearbetet torde bli mindre än vad man i kommunen hoppats. För att med säkerhet kunna svara vad det svala intresset beror på krävs fortsatta studier. De förklaringar som lokalt aktiva ger är dels tidsbrist hos personer som arbetar heltid, har barn etc. och dels att det är svårt att motivera engagemang om det inte föreligger något hot eller någon kris. En av de lokalt aktiva i Åryd kommenterar:

”När jag var ung var det många som engagerade sig för att vi skulle få det bättre, men nu har alla det så bra, så de tycker inte att de behöver bry sig.”

Den måttliga responsen på kommunens erbjudande att visionera om framtiden i sin bygd kan möjligen bero på att stödet från kommunen var svagt när landsbygdens invånare fick erbjudandet. Hade fler påbörjat lokalt utvecklingsarbete om kommunen tydligare hade sagt vilka frågeställningar de ansåg var viktiga? Det är en hypotetiska fråga som inte går att

---

besvara inom ramen för denna utvärdering. I det fortsatta arbetet med projektet om Karlshamns landsbygd är det intressant att se

- hur kommunen kan stimulera fler att ge sina synpunkter på bygdens framtid utan att för den skull ta över arbetet
- hur de lokalt aktivas idéer förankras bland övriga invånare i bygden
- hur barn och ungdomars idéer kan tas med i visionerna
- hur kvinnors idéer kan tas med i visionerna
- hur kommunen samlar in och bearbetar de lokalt aktivas tankar och idéer.

Litteraturlista

Ansökan om s.k. "bygdepeng" till lokal landsbygdsutvecklingsgrupp. Mellanbäck, Forneboda, 1997.01.27.

Anteckningar från Planeringssammankomst inom Sydlänsprojektet, Länsstyrelsen i Blekinge län, 1997.09.17.

Befolkning i Forneboda-området 1980-1995. Statistik från Karlshamns kommun.

Beträffande Sydlänsprojektet "Lokalt utvecklingsarbete och samhällsplanering" och förslag till beslut. Karlshamns kommun, Kommunledningsförvaltningen, 1995.10.26.

Boende i tätort resp. på landsbygd, 1995.12.31. Statistik från Karlshamns kommun.

Carlshamns Commersen, No 11/97.

Del 1 - Dåtid. En sammanfattning från en studiecirkel genomförd februari-mars 1997 i Forneboda klubbstuga. Forneboda Bygdeförening, 1997.

Inbjudan till Bruksgården, Mörrum, 1997.02.13. Elleholms Sockenråd, 1997.

Inbjudan till Forneboda klubbstuga, 1997.01.16. Del 1 i Projekt Landsbygden i Karlshamns kommun. Styrelsen för Forneboda Bygdeförening, 1997.

Inbjudan till Forneboda klubbstuga, 1997.10.29. Del 2 i Projekt Landsbygden i Karlshamns kommun. Styrelsen för Forneboda Bygdeförening, 1997.

Informationsblad om de fyra grupperna i Elleholm blad 1. Sockenrådet, 1997.

Informationsblad om de fyra grupperna i Elleholm, blad 2. Sockenrådet, 1997.

Informationsbrev om Skogssjöland i Blekinge, ekonomisk förening. Blekinge utvecklingscentrum, 1997.09.29.

Ihre-bladet, Ihre BTK. December 1989, januari, februari 1990.

September, oktober, november 1991.

Mars, april, maj 1993.

September, oktober, november 1993.

December 1993, januari, februari 1994.

September, oktober, november 1994.

December 1994, januari, februari 1995.

September, oktober, november 1996.

December 1996, januari, februari 1997.

Juni, juli, augusti 1997.

September, oktober, november 1997.

Ihre Bordtennisklubb, Idrottspolitisk offensiv, 1994.06.12.

Inbjudan från länsstyrelsen i Blekinge län 1995.09.29, där Karlshamns kommun erbjuds att delta i Sydlänsprojektet.

Inbjudan till möte i Rådhuset, Projekt Karlshamns landsbygd. Karlshamns kommun, 1996.10.08.

Inbjudan till Planeringsammanskomst inom Sydlänsprojektet, Länsstyrelsen i Blekinge län, 1996.07.03.

Information om "Projekt Karlshamns landsbygd - Ett utvecklingsprogram". Karlshamns kommun, Plankontoret, 1996.03.29.

IT och landsbygdsutveckling - Föranalys i Karlshamns kommun. Blekingen Utvecklingscentrum, 1997.

Minnesanteckningar från Landsbygdsgruppens möte den 12/6 1996, Karlshamns kommun.

Protokoll, Kommunstyrelsen 1995.11.28, Deltagande i Sydlänsprojektet "Lokalt utvecklingsarbete och samhällsplanering".

Sammanfattning av genomförda samtal med referenspersoner angående projekt "Karlshamns landsbygd - ett utvecklingsprogram". Karlshamns kommun, Landsbygdsgruppen, 1996.06.17.

Verksamhetsbeskrivning av landsbygdsutveckling, Forneboda Bygden. Arbetsgruppen Landsbygdsutveckling Forneboda Bygdeförening, 1997.

Bilaga

Intervjuguide - Karlshamn Kommunen - tjänstemän och politiker

1. Hur har Karlshamns kommun hanterat frågor som rör lokalt utvecklingsarbete innan det här projektet startade. Är det ett nytt arbetssätt, eller har ni lång vana inom området?
2. Vilka förväntningar har Du på det här projektet? Vilka mål och syften har ni för arbetet?
3. Hur kommer medborgarinflytande till uttryck i projektet om Karlshamns landsbygd?
4. Vilken roll anser Du att de lokala utvecklingsgrupperna har haft hittills?
5. Vilken roll hoppas Du att de skall ha framöver?
6. Vilken tidsplan ser du för hela det här projektet? När beräknas olika delar vara färdiga?
7. Vilken roll anser Du att studieförbunden har haft/bör ha i utvecklingsarbeten på landsbygden/brukarplanering?
8. På vilket sätt fungerar samverkan inom kommunen vad gäller projektet om Karlshamns landsbygd? Vilka personer/förvaltningar är viktiga aktörer?
9. På vilket sätt fungerar samverkan mellan kommunen och utvecklingsgrupperna på landsbygden? Vilka personer/förvaltningar är viktiga aktörer?
10. På vilket sätt fungerar samverkan mellan kommunen och länsstyrelsen? Vilka personer/förvaltningar är viktiga aktörer?
11. I vilken grad och på vilket sätt anser Du att kommunens politiker respektive tjänstemän skall stödja/styra utvecklingsgrupperna?
12. Har politikerna respektive tjänstemännen agerat så enligt Dig?
13. Utifrån Dina erfarenheter av projektet om Karlshamns landsbygd - vad tycker du är det bästa resp. sämsta med den här metoden, brukarplanering?
14. Hur tror Du att kommunen kan ha nytta av erfarenheterna från projektet om Karlshamns landsbygd?
15. Anser Du att det finns behov av förändringar i lagstiftningen för att lokalt utvecklingsarbete skall kunna beskrivas framgångsrikt?

Intervjuguide - Karlshamn

Utvecklingsgrupperna

1. Vilka mål/förhoppningar har ni för ert arbete i utvecklingsgruppen?
2. Varför engagerar Du Dig i det här projektet?
3. Hur har träffarna i utvecklingsgrupperna varit organiserade? (Hur bestämdes gruppindelningen, är någon sammankallande, var träffas grupperna?)
4. Hur många gånger har gruppen som du ingår i träffats?
5. Vem har deltagit vid träffarna? (Ålder , kön, i egenskap av...)
6. Vilka av kommunens resurser har ni utnyttjat?
Kartor
Tjänstemäns/politikers tid/kunskap
Ekonomiskt bidrag
7. På vilket sätt har samarbetet med kommunen fungerat? (politiker, tjänstemän i olika sektorer i kommunen) Vem har ni haft kontakt med? I vilka frågor? Enkelt/svårt att nå rätt person?
8. Har ni haft samarbete med länsstyrelsen? Vem har ni haft kontakt med? I vilka frågor? Enkelt/svårt att nå rätt person?
9. Har ni haft samarbete med studieförbunden? Vilka av studieförbundens resurser har ni utnyttjat?
Studiematerial
Kersti Gustafssons tid/kunskap
SV:s lokaler
Ekonomiskt bidrag
10. Har utvecklingsgrupperna fått för lite eller för mycket stöd/styrning av kommunens politiker eller tjänstemän?
11. Hur tror Du/önskar Du att medborgarinflytandet i planeringen kommer att komma till uttryck i och med det här projektet?